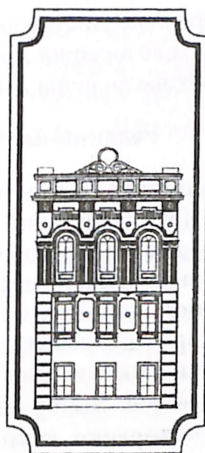

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

ВІСНИК

**Харківської державної
академії культури**

Випуск 4

Збірник наукових праць

Бібліотека ХДАК

ш. № 438804

Харків – ХДАК

2001

логію, але й брати активну участь у навчанні студентів, підвищенні кваліфікації спеціалістів з метою формування інформаційних потреб, що відповідають світовому рівневі розвитку інформаційного середовища, навчанні правилам поведінки в цьому середовищі, культивувати систему цінностей у відношенні до інформаційного середовища.

Щодо такого підходу пропонується розглянути як формування документної, комп'ютерної, інформаційної грамотності.

Інформаційну грамотність можна розглядати як складову частину інформаційної культури, що направлена на одержання знань, методів та навиків, які дозволяють самостійно виявляти та використовувати інформацію. Вона передбачає опанування методів відбору, використання та аналізу інформації, сприяє глибоким змінам у свідомості як бібліотекарів, так і користувачів інформації. Комп'ютерна грамотність включає опанування навиків роботи з текстовими редакторами, програмами, пошуковими мовами, сприяє адаптації користувачів для роботи з сучасними технологіями. Використання складних систем передбачає одержання знань та навичок роботи з документними ресурсами, їх призначенням, знання специфіки з різних типів та видів документів: де, як і що шукати. Тому інформаційна культура включає документну грамотність, яка орієнтує користувачів у світі документних ресурсів.

Розглянемо формування інформаційної культури користувачів інформації у Науковому інформаційно-бібліотечному центрі з питань ветеринарної медицини в Україні. Працівники центру щороку проводять заняття (50-80 годин) з молодими вченими, аспірантами та працівниками виробничої сфери згідно з навчальним планом Інституту експериментальної і клінічної ветеринарної медицини.

Багаторічний досвід проведення таких занять висвітлено в *таблиці*, яка містить основні цілі, засоби та досягнення НБЦ ІЕКВМ в напрямі формування інформаційної культури фахівців в галузі ветеринарної медицини. Заняття розпочинаються з огляду системи інформації, галузевих інформаційних і бібліотечних центрів. Акцентується увага на напрямках роботи НБЦ. На цих заняттях розглядається система галузевих бібліографічних посібників як традиційних, так і нетрадиційних (на лазерних дисках), методика роботи з ними, стратегія (вибір необхідних посібників) і тактика (послідовність) пошуку літератури, складання власних картотек, формування бібліографічного опису документів, простановка індексів УДК на статті. Фахівці НБЦ надають допомогу в набутті навичок роботи з комп'ютером (DOS, Norton, основи Windows), текстовими редакторами, з технологіями Internet. Результати такої роботи досить помітні: зростає обізнаність фахівців у різних галузях інформаційно-бібліотечних знань, кваліфікованіше формулюються запити на одержання потрібної інформації.

Система формування інформаційної культури фахівців у галузі ветеринарної медицини в НІБЦ ІЕКВМ

Формування інформаційної культури	Мета	Педагогічні завдання	Зміст навчання в НІБЦ	Форми навчання	Взаємодія з іншими структурами
Документна грамотність	Навчити використанню документних потоків, основних класифікаційних схем, самостійній роботі з книгою	Надати теоретичні та практичні знання та навички роботи з різними типами та видами документів	1. Система інформаційних і бібліотечних установ. Історія 2. ДБА, БД власної генерації 3. Бібліографічний пошук. Система традиційних і нетрадиційних пошуків 4. Бібліографічний опис документів	Лекційні і практичні заняття	3 методичними об'єднанням Сільськогосподарських бібліотек, Харківським бібліотечним товариством
Комп'ютерна грамотність	Оволодіння комп'ютером; текстовими редакторами, програмами	Надати знання з програмного, системного забезпечення ПЕВМ, мов програмування	1. Використання та класифікація ЕОМ. Програмне забезпечення 2. Робота з Norton Commander 3. Системи та мови програмування 4. Основи Windows 5. Текстові редактори	Лекційні і практичні заняття, підвищення кваліфікації	3 науковим відділом ІЕКВМ, системою підвищення кваліфікації
Інформаційна грамотність	Робота з ШС, стратегія пошуків, навігація в Інтернет	Навчити навикам аналізу інформації, оформлення пошукового виразу, навичкам пошуку в БД, E-mail	1. Загальна характеристика Інтернет 2. Система комп'ютерних телекомунікацій 3. Технології Інтернет 4. E-mail 5. Телеконференції 6. WWW-технології 7. Стратегія пошуку в Інтернет 8. CDRom	Лекційні і практичні заняття, підвищення кваліфікації, презентації	3 АСІБТ, Групою ветеринарних 6-к VETPLB_L

Вчені та практики активно залучаються до самостійних пошуків, міжнародного спілкування в науковому середовищі, створення власних електронних публікацій та ін. Показником плідності цього виду діяльності НІБЦ можна вважати хоча б той факт, що в разі зумовленої об'єктивними обставинами затримки в проведенні таких занять ініціатором їх здійснення стають безпосередньо молоді науковці та аспіранти, що вже мають уявлення про корисність такого виду навчання від спілкування із старшими колегами.

Звичайно, такий поділ є досить умовним, оскільки дуже важко провести межу між зазначеними рівнями грамотності.

Таким чином, формування інформаційної культури користувачів необхідно розглядати як комплекс заходів, які дозволяють орієнтуватися в потоці різнопланової інформації: документної, фактографічної, концептографічної. Необхідна продумана система підготовки та перепідготовки як користувачів, так і бібліотечних фахівців. Недостатній рівень їх підготовки призведе до неефективного використання інформаційних ресурсів.

Необхідні спеціальні засоби навчання поведінці у комп'ютеризованому бібліотечному середовищі. Бібліотеки повинні впроваджувати спеціальні навчальні підсистеми, орієнтовані на різні категорії користувачів: учених, аспірантів, викладачів, слухачів ФПК, студентів і бібліотечних працівників.

Якщо користувачі володіють інформаційною культурою, комп'ютеризація може забезпечувати швидкий та вільний доступ до інформації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гузьман О.А. Особистість як об'єкт соціально-педагогічного впливу // *Збірка статей асп. / Харк. держ. ін-т культури*. – Х., 1997. – С. 9–13.
2. Дьомі М. Професія // *Бібл. вісн.* – 1993. – № 1-2. – С. 31–32.
3. Іродовська В.П. Формування професійної культури студентів – якісно новий рівень освіти і виховання // *Збірка статей асп. / Харк. держ. ін-т культури*. – Х., 1997. – С. 14–16.
4. Мейжис І.А. Соціально-психологічні аспекти в бібліотекознавчих дослідженнях // *Наукова бібліотека в сучасному соціокультурному контексті: Матеріали Міжнар. наук. конф., Київ, 12-15 жовт. 1993 р.* – К., 1993. – Ч. 1. – С. 41–43.
5. Мейжис І.А. Погляд крізь психологічний бар'єр // *Бібл. вісн.* – 1993. – № 1-2. – С. 35–37.
6. Соколовская Т.Б. Библиотека и информатизация в вузе // *Актуальні питання впровадження інформаційних технологій у документально-комунікативній сфері: Матеріали 3-го Міжнар. семінару, 11-13 вер. 1996 р.* – Х., 1996. – С. 25–26.
7. Чачко А.С. Місія бібліотекаря у демократичному суспільстві // *Бібліотека у демократичному суспільстві: Зб. матеріалів Міжнар. наук. конф., 21-23 лист. 1995 р., м. Київ*. – К., 1995. – С. 6–8.

Надійшла до редколегії 24.05.2001 р.

УДК 51(61+026:61)

Т.В. БІЛЯКОВА

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я І МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

Аналізуються загальні положення, принципи та напрями інформатизації у галузі охорони здоров'я, визначаються перспективи розвитку інформатизації медичних бібліотек України.

Нині в Україні швидкими темпами відбувається інформатизація всіх галузей народного господарства. В умовах інтегрування країни в світове співтовариство першочергового значення набуває впровадження в медичну науку та практику сучасних інформаційних технологій. Нині в системі охорони здоров'я країни діє понад 10000 комп'ютерів.

Почалася розробка великих проектів у галузі інформатизації охорони здоров'я. Серед них слід відзначити проект створення Національної системи прямого доступу «УкрМедНет» з виходом в Інтернет (світову комп'ютерну мережу). Створюється урядова інформаційно-аналітична система з надзвичайних ситуацій при Кабінеті Міністрів України, в якій значну роль має відігравати медична підсистема.

Зрозуміло, що ефективне виконання та впровадження цих проектів неможливе без чіткого плану та координації дій в межах Міністерства Охорони Здоров'я (МОЗ) України. Тому на початку 1995 р. прийнято рішення про створення Робочої групи з розробки Концепції інформатизації галузі, в основу якої покладено «Концепцію державної політики інформатизації охорони здоров'я», створену відповідно до указу Президента України від 31.05.93, № 186/93, «Про державну політику інформатизації України» та постанови Кабінету Міністрів України від 31.08.94, № 605, «Про питання інформатизації» і Концепцію державної політики інформатизації України», затверджених на державному рівні.

Структура та підрозділи Концепції інформатизації охорони здоров'я відповідають структурі та розділам загальної Концепції інформатизації України, що сприяє взаємозв'язку і взаємодії усіх галузей народного господарства.

Концепція – це лише перший етап роботи. Згодом були видані Закон України «Про Концепцію національної програми інформатизації» № 75/98 – ВР від 04.02.98 і наказ МОЗ України «Про створення єдиного інформаційного поля системи охорони здоров'я України» № 127 від 21.05.98.

Державна політика інформатизації охорони здоров'я України є складовою частиною державної політики інформатизації України в цілому, базується на певних положеннях і принципах, спрямована на ефективне вирішення невідкладних та перспективних завдань розвитку охорони здоров'я населення в умовах незалежної держави. Основним змістом цієї політики є організаційні заходи, стратегія і тактика, спрямовані на ліквідацію відставання охоро-

ни здоров'я в галузі інформатизації від передових світових держав і прискорення входження в інформаційний простір міжнародного співтовариства з метою піднесення на сучасний рівень систем практичної медицини, медичної освіти, науки. Інформатизація медицини та охорони здоров'я має сприяти збереженню здоров'я населення України і підвищенню якості та ефективності медичної допомоги [3, с. 115].

Інформатизація вважається однією з найважливіших складових існуючих і нових програм у галузі охорони здоров'я, покликаною об'єднати комплекс заходів щодо розробки і впровадження організаційного, методичного, програмного та технічного забезпечення цих програм. Важливим завданням є формування Національної інфраструктури інформатизації охорони здоров'я, у складі якої передбачається використання телекомунікаційного середовища, створення Національної інформаційно-комп'ютерної мережі охорони здоров'я, галузевої системи баз даних та знань, зон інформатизації охорони здоров'я в регіонах України [3, с. 116]. Успішне вирішення цього завдання залежить і від бібліотек системи охорони здоров'я України.

Рациональне використання документно-інформаційних ресурсів бібліотек, які є складовою частиною загального інформаційного потенціалу, стає нині актуальною проблемою. Спостерігається зростання інтересу фахівців-медиків до видань, що висвітлюють теоретико-прикладні проблеми наукової медичної інформації. Розвивається єдина система наукової медичної інформації на основі комп'ютерних технологій, формування документних і фактографічних баз даних. Наукова медична інформація, як одна із складових наукового потенціалу галузі, є важливим фактором, який впливає на розвиток та вдосконалення медичної науки та практичної охорони здоров'я.

Сучасні бібліотеки сьогодні – це не тільки сховище інформації та надбань діяльності людського інтелекту. Рівень розвитку бібліотек стає нині одним із індикаторів стану розвитку країни та суспільства в загалом. Насиченість бібліотек сучасними програмно-апаратними засобами перетворює їх не тільки в необхідне і зручне для вчених, спеціалістів, студентів джерело знань, але й в один із найважливіших елементів науково-технічного та соціального прогресу України. Без автоматизації або при неправильному ставленні до неї бібліотека стає лише складом великої кількості джерел інформації, які не можуть ефективно використовуватися суспільством, що прагне розвитку.

Все розповсюдженішою стає електронна доставка документів, що дозволяє користувачам бібліотек замовити необхідну електронну копію статті, брошури, фрагмента книги прямо з дому або з робочого місця та за лічені секунди отримати її. Слід підкреслити, що вже нині в багатьох бібліотеках кількість віддалених звернень (відвідувань) до Інтернет-сайту бібліотек починає багаторазово перевищувати кількість звичайних фізичних відвідувань. Читач вже далеко не завжди приходив до бібліотеки за документом, часто він звертається

ся за інформацією або електронним ресурсом.

Сучасна бібліотека поступово перетворюється на центр інформаційних електронних ресурсів, зберігаючи за собою функції звичайної бібліотеки по обслуговуванню користувачів друкованими документами. Інтернет – це комунікаційне середовище, що забезпечує повну взаємодію всіх об'єктів, підключених до нього. Бібліотека стає частиною середовища Інтернету. Стрімко Інтернет перетворюється з телекомунікаційної мережі зв'язку бібліотек на комунікаційне середовище міжбібліотечної взаємодії і кооперації. Сучасні бібліотеки – це невід'ємна частина національної інформаційної інфраструктури, оскільки їх ресурси – це не лише ідеї, думки і технології, що містяться на традиційних носіях (книги, журнали), але й автоматизовані інформаційні комплекси, що базуються на нових комп'ютерних технологіях, власних базах даних і послугах, здійснення яких потребує наявності засобів автоматизації. Максимально ефективне використання можливостей сучасних бібліотек досягається послідовним впровадженням інформаційних технологій.

Система медичних бібліотек України відіграє особливу роль у сучасному суспільстві, оскільки медицина є наукомісткою галуззю, що швидко прогресує, і потребує оперативної і повної інформації про досягнення науки і практичної охорони здоров'я [1, с. 12]. Головна ціль медичних бібліотек – інформаційне забезпечення органів охорони здоров'я, лікувально-профілактичних закладів, навчальних, науково-дослідних інститутів і всіх медичних працівників. Зростаючий попит медичних працівників на спеціальну літературу про новітні досягнення в галузі діагностики і лікування різних захворювань змушує бібліотеки постійно розширювати межі пошуку нових джерел інформації, збільшувати ресурси. Особливо актуальною нині є проблема створення зведеного електронного каталога медичних бібліотек. Загальнодоступний електронний каталог сприятиме скороченню фінансових і матеріально-технічних витрат, дозволить бібліотекам виробити оптимальну стратегію комплектування фондів без зайвого дублювання, забезпечить читачам оперативний доступ до бібліотечного фонду будь-якої бібліотеки.

З розвитком інформатизації бібліотек Харківського регіону зростає усвідомлення того, що без інтеграції їх документно-інформаційних ресурсів подальший прогрес неможливий. Тому розпочалося поступове підключення бібліотек різного рівня до Інтернету. У зв'язку з цим особливо актуальним є формування корпоративної комп'ютерної мережі головних медичних бібліотек України з єдиним координуючим центром. Медичні бібліотеки (МБ) створюють і власні бази даних. У майбутньому планується забезпечення віддаленого доступу до електронних видань і баз даних, які є в центрі. Для цього необхідна добре розвинута мережева регіональна інфраструктура. Для успішного вирішення проблеми інтеграції ресурсів МБ регіону на першому етапі необхідно зібрати і узагальнити інформацію про наявність в них обчислювальної техні-